

УДК 338.4

JEL Classification: Q 01; Q 23

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202103044>

С. С. НЕСТЕРЕНКО, кандидатка економічних наук, доцентка

Капіталізація як фактор підвищення конкурентоспроможності лісової галузі

Мета статті - визначити та обґрунтувати систему показників капіталізації лісової галузі як чинника підвищення її конкурентоспроможності.

Методика дослідження. Використано емпіричний метод (щодо оцінки показників рівня капіталізації лісгосподарського комплексу в динаміці), синтезу (визначено проблеми та напрями підвищення капіталізації лісової галузі), абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формулювання висновків).

Результати дослідження. Розкрито особливості лісгосподарської діяльності та наведено класифікацію суб'єктів господарювання лісової галузі залежно від регіональних особливостей, зокрема, лісоресурсного потенціалу на них та географічного місцезнаходження. Запропоновано шляхи щодо можливості підвищення рівня капіталізації (як чинника росту конкурентоспроможності) лісової галузі через запровадження низки організаційно-технічних та управлінських новацій, серед яких диверсифікація видів діяльності, пріоритетні напрями співпраці з органами місцевого самоврядування та із суб'єктами агропромислового комплексу.

Елементи наукової новизни. Набули подальшого розвитку висновки щодо особливостей інвестиційної привабливості лісової галузі як необхідного чинника підвищення рівня капіталізації, узагальнено позитивні й негативні тенденції в контексті перспектив підвищення рівня капіталізації лісгосподарського комплексу. Для цього визначено і досліджено систему показників капіталізації лісового господарства та надано розрахунок кожного з них у динаміці.

Практична значущість. Встановлено необхідність застосування відносних критеріїв діагностування конкурентоспроможності лісового сектору економіки. Внесено пропозиції щодо переліку відповідних критеріїв. Табл.: 1. Бібліогр.: 10.

Ключові слова: лісове господарство; капіталізація; показник; лісові ресурси; конкурентоспроможність; інфраструктура.

Нестеренко Світлана Сергіївна - кандидатка економічних наук, доцентка, директорка Інституту економіки та менеджменту, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (03115, м. Київ, вул. Львівська, 23)
E-mail: svetlananesterenko@ukr.net
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9090-3470>

Постановка проблеми. В останнє десятиліття в теорії і практиці економіки природокористування важливого значення набуває питання дослідження капіталізації природних, в тому числі й лісових ресурсів. Насамперед слід відзначити дві основні проблеми в таких дослідженнях, зокрема: методичні підходи щодо визначення рівня капіталізації лісової галузі та шляхи (інструменти, механізми) щодо її підвищення. Звичайно, одним із важливих чинників останнього вирізняється залучення довгострокових інвестицій приватного капіталу. Проте це достатньо ризиковий і законодавчо не врегульований процес у теперішніх умовах державної (комунальної) власності на лісові ресурси в нашій країні. Разом із тим необхідність і доцільність підвищення конкурентоспроможності лісової галузі, безумовно, має перспективу завдяки впровадженню механізмів капіталізації всіх лісових ресурсів (послуг та продуктів), особливо в регіональному аспекті.

Питання формування належного рівня конкурентоспроможності лісової галузі нині зумовлюється низкою як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників. Лісгосподарський сектор, з одного боку, представлений достатнім рівнем рентабельності власної продукції і на ринку лісосировини, і на ринку готових товарів. Водночас, з іншого - слід відзначити наявність десятків підприємств південної частини України, які без додаткового фінансування не в змозі забезпечити свою самокупність, тобто питання конкурентоспроможності у цілому в лісовій галузі набуває особливих регіональних ознак. Отже, спостерігається певна регіональна

тоспроможності лісової галузі, безумовно, має перспективу завдяки впровадженню механізмів капіталізації всіх лісових ресурсів (послуг та продуктів), особливо в регіональному аспекті.

© С. С. Нестеренко, 2021

класифікація суб'єктів господарювання галузі за критерієм рентабельності, капіталізації та конкурентоспроможності. На сьогодні вітчизняними науковцями обґрунтовано наступне зонування території нашої країни, згідно з яким можна відповідно класифікувати і підприємства лісової галузі:

1. Зона мішаних лісів (Поліський і Карпатський регіони) – найрентабельніші підприємства та відповідно найконкурентніші.

2. Лісостепова зона України (Центральний регіон) – варіюють підприємства з високим та середнім рівнем конкурентоспроможності залежно від наявності цінних (особливо твердолистяних) лісових насаджень.

3. Степова зона (Південний регіон) – підприємства дотаційного характеру з державного (місцевого) бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даний час процеси капіталізації лісогосподарської галузі не набули в теорії і практиці активної підтримки та, відповідно, реалізації. Загальновідомо, що капіталізація лісових ресурсів – це процес поступового нарощування вартості лісових ресурсів як основної складової лісового капіталу в результаті дії об'єктивних закономірностей просторового розвитку відповідної території та цілеспрямованого впливу системи заходів різного змісту щодо її зростання [1].

В умовах, що склалися в соціально-економічній системі України, оцінити капіталізацію лісового господарства неможливо, на наш погляд, об'єктивно та повноцінно через низький рівень розвитку інституціонального середовища, несформованість ринку природних ресурсів, відсутність достовірного обліку лісових ресурсів. Проте певні методологічні й методичні підходи до вказаної проблематики існують у лісогосподарській практиці, які ґрунтуються, насамперед, на методиці експертних оцінювань.

Вказані розрахунки були проведені вітчизняними економістами, зокрема, І. К. Бистряковим, Р. Г. Дубасом, С. І. Соколенко, А. М. Сундуком, М. А. Хвесиком, Л. О. Шашулою та ін. [2-10]. У царині природних ресурсів, за їхніми оцінками, найвищою капіталізацією відзначаються земельні, потім – водні й далі – лісові ресурси, тобто останні два види ресурсів недокапіталізовані через низьке значення відповідного показника. Так, наведені розрахунки ґрунтувалися лише на співвідношенні показників прибутковості до ринкової вартості того чи

іншого природного ресурсу, величина якого достатньо умовна (визначається експертами за суб'єктивним характером).

Водночас практично відсутні дослідження питання стосовно визначення й обґрунтування конкретних показників рівня капіталізації лісогосподарської галузі, які, безсумнівно, сприятимуть формуванню критеріїв оцінювання конкурентоспроможності суб'єктів господарювання зокрема та лісового сектору економіки в цілому.

Мета статті – визначити та обґрунтувати систему показників капіталізації лісової галузі як чинника підвищення її конкурентоспроможності.

Виклад основних результатів дослідження. Виходячи з представленої природно-зональної класифікації та обґрунтовуючи фактори зміцнення конкурентоспроможності лісової галузі, слід визначити основні критерії, за якими можливо оцінити виробничий і лісоресурсний потенціали та результати фінансово-господарської діяльності підприємств, що знаходяться у сфері підпорядкування Державного агентства лісових ресурсів України. Для цього варто скористатися орієнтовним переліком факторів (показників) капіталізації, що впливають на підвищення (зниження) конкурентоспроможності, зокрема пропонується використовувати в динаміці:

- обсяг заготівлі та реалізації деревини;
- протяжність побудованих лісових доріг та витрати на них;
- протяжність і відповідна вартість лісових доріг, де здійснено капітальний ремонт та реконструкцію;
- придбання виробничого обладнання, автомобілів, приладів, машин, механізмів;
- капітальне будівництво об'єктів лісогосподарського, екологічного та соціального призначення;
- вирощування садивного матеріалу в розсадниках підприємств та понесені витрати;
- створення і вирощування плантацій лісогосподарськими підприємствами та понесені витрати;
- обсяги реалізації продукції, робіт і послуг у цілому.

Насамперед варто зауважити, що основною передумовою підвищення сировинної конкурентоспроможності регіональних лісогосподарських комплексів виступає структура та якість переважаючих лісоутворюючих порід за умови оптимального їх вікового

розподілу. Тобто, у разі наявності в певному регіоні низькосортних і малоцінних лісових насаджень діяльність лісогосподарських підприємств збиткова в аспекті заготівлі та відповідної реалізації круглих лісоматеріалів. Водночас у таких регіонах, за умови відповідного інвестування, існують перспективи для розвитку целюлозно-паперового і лісохімічного виробництва, що може зумовити підвищення тут рівня капіталізації лісової галузі. І, навпаки, у регіонах, де поширені цінні високосортні насадження, лісова галузь представлена достатньо конкурентними суб'єктами господарювання, які здатні формувати значну частку місцевих бюджетів та відігравати ключову роль у забезпеченні населення робочими місцями.

Крім того, наведений перелік показників в основному свідчить про рівень капіталізації лісового господарства в динаміці, яка у свою чергу зумовлює підвищення її конкурентоспроможності. Тобто, оскільки нині дефініція «капіталізація лісової галузі» вченими-лісівниками практично не досліджена, тому авторський підхід полягає у розгляді зазначеного процесу як механізму для росту конкурентоспроможності лісогосподарського комплексу, що зумовлює необхідність визначення відповідних показників.

Отже, необхідно проаналізувати такий показник, як обсяг заготівлі та реалізації деревини в лісовому секторі економіки за 2016-2018 рр. У 2016 р. державними лісогосподарськими підприємствами було заготовлено 16,4 млн м³ деревини, у 2018 р. – 16,5 млн м³, тобто відхилення становило лише 1% (табл.), що підтверджує існуючу в Україні регульованість заготівлі деревини через так звані обсяги розрахункових лісосік. При цьому в результаті росту цін на лісоматеріали галузь отримала на 22% більше коштів від реалізації деревини на кінець періоду дослідження, хоча об'єм реалізації практично не змінився.

На сьогодні вагомим значення набуває критерій рівня лісогосподарської та лісоохоронної інфраструктури, оскільки від якості останньої залежатиме величина фінансових і матеріальних витрат на здійснення лісогосподарських заходів, складування деревини та її перевезення з верхніх на нижні склади. Тому модернізація існуючих та збільшення кількості нових лісових доріг залишається важливим фактором підвищення капіталізації лісогосподарських підприємств, тоді як у регіонах українських Карпат та Полісся він виступає системоутворюючим фактором зростання конкурентоспроможності продукції лісової галузі.

Показники капіталізації лісового господарства

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	2016 р.	2018 р.	Відхилення, %
1	Заготовлено деревини	тис. м ³	16363,2	16546,4	1
2	Реалізовано деревини	тис. м ³	14210,4	14215,7	-
		млн грн	10767,9	13208,5	22
3	Протяжність побудованих лісових доріг та витрати на їх будівництво	км	247,1	190,5	-22
		млн грн	61,0	72,3	18
4	Протяжність та вартість лісових доріг, де проведено капітальний ремонт і реконструкцію	км	39,9	81,8	105
		млн грн	5,7	11,7	105
5	Придбання виробничого обладнання, автомобілів, приладів, машин, механізмів	млн грн	323,5	365,9	13
6	Капітальне будівництво об'єктів лісогосподарського, екологічного та соціального призначення	млн грн	28,1	20,6	-26
7	Вирощування садивного матеріалу в розсадниках та понесені витрати	млн шт.	261,0	279,5	7
		млн грн	69,0	101,7	47
8	Створення і вирощування плантацій підприємствами та понесені витрати	га	739,8	769,7	4
		млн грн	3,2	5,7	78
9	Загальний обсяг реалізації продукції, робіт і послуг	млн грн	12838,8	14132,7	10

Джерело: Розраховано за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

Варто зауважити, що розширення мережі лісових доріг слугуватиме додатковим територіальним базисом розвитку рекреаційного лісокористування та мисливського господарства. Водночас інвестування лісогосподарської та лісоохоронної інфраструктури потребує залучення як власних коштів лісогосподарських підприємств, так і позикових ресурсів на кредитному ринку або інших залучених фінансових коштів. Безумовно, процес будівництва лісових доріг вимагає значного обсягу фінансових ресурсів, проте їх наявність зумовить формування резервів для збільшення фінансування природоохоронної діяльності та відповідно сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності лісогосподарських підприємств.

Якщо у 2016 р. протяжність побудованих лісових доріг підприємствами лісової галузі становила 247,1 км, то у 2018-му – 190,5 км. Тобто, у 2018 р. порівняно з 2016-м протяжність побудованих лісових доріг зменшилася на 22%. Водночас величина витрат на будівництво лісових доріг у 2016 р. становила 61 млн грн, тоді як у 2018 р. – 72,3 млн грн, що зумовлено інфляційними процесами в країні, ростом рівня мінімальної заробітної плати та збільшенням вартості матеріалів на будівництво лісових доріг. Це призвело до стрімкого подорожчання 1 км збудованої дороги.

Капітальний ремонт і реконструкцію лісових доріг підприємствами галузі у 2016 р. виконано на ділянках загальною протяжністю 39,9 км, у 2018 р. – 81,8 км, що характеризує позитивну динаміку. Витрати на проведення капітального ремонту і реконструкцію лісових доріг для підприємств галузі в 2016 р. мали показник 5,7 млн грн, у 2018-му – 11,7 млн грн, що за темпами росту співвідноситься з темпами збільшення протяжності відремонтованих робіт.

Наступний показник капіталізації лісового господарства це процеси оновлення тут основних засобів, зокрема придбання виробничого обладнання, автомобілів, приладів, машин та механізмів. За період 2016-2018 рр. простежується висхідна тенденція у витратах державних лісогосподарських підприємств на придбання активної частини основних фондів. Як встановлено, у 2018 р. порівняно з 2016-м сума витрат на придбання виробничого обладнання, автомобілів, приладів, машин та механізмів збільшилася на 42,4 млн грн (13%), що не може забезпе-

чити достатньо ефективного переоснащення основних засобів, коефіцієнт зношення яких коливається в межах 65-75%. Крім того, збільшення вказаних витрат лише на 13 % упродовж трьох років дослідження навіть не покриває рівень амортизаційних відрахувань.

Важливою складовою нарощування матеріально-технічної бази лісогосподарських підприємств виступає капітальне будівництво різних об'єктів лісогосподарського, екологічного та соціального призначення. Зокрема, у 2018 р. порівняно з 2016-м у цілому капітальне будівництво в лісогосподарських підприємствах зменшилося на 7,5 млн грн (на 26%). Таким чином, обсяги капітального будівництва залишаються незначними і не компенсують мінімально потребу лісогосподарських підприємств у введенні нових виробничих об'єктів і площ. Власне останні слугують базисом для можливості підвищення рівня капіталізації (а отже, потенційно і конкурентоспроможності) лісової галузі, оскільки зумовлюють запровадження низки організаційно-технічних та управлінських новацій, зокрема:

- диверсифікація видів діяльності, передусім виробництво біопалива та вирощування сільськогосподарських культур;
- укладання угод з місцевими територіальними об'єднаннями щодо можливості реконструкції паркових зон та інших об'єктів рекреаційної інфраструктури;
- співпраця з суб'єктами агропромислового виробництва стосовно догляду за існуючими лісозахисними смугами або створенням нових тощо.

Наступним показником капіталізації лісогосподарських підприємств, на наш погляд, є обсяги вирощування садивного матеріалу в розсадниках як передумови для лісорозведення (лісовідновлення) та додаткового напряму підприємницької діяльності. За період дослідження спостерігається висхідна тенденція. Так, у 2018 р. порівняно з 2016-м відбулося значне збільшення обсягів вирощування садивного матеріалу в розсадниках (збільшення на 18,5 млн шт., або на 7%) при переважачих темпах росту витрат на згаданий вид діяльності підприємств лісової галузі.

Якщо в 2016 р. на вирощування садивного матеріалу в розсадниках витрачали 69,0 млн грн, то у 2018 р. – 101,7 млн грн. Таким чином, у 2018 р. порівняно з 2016-м, обсяг витрат на вирощування садивного

матеріалу в розсадниках збільшився майже у 1,5 раза. Подібне зумовили зростання витрат на паливо та енергію, а також на оплату праці, матеріали і сировину.

За період дослідження простежується позитивна тенденція щодо створення та вирощування плантацій лісогосподарськими підприємствами. Якщо в 2016 р. загальна площа створених і вирощування плантацій становила 739,8 га, то у 2018-му – 769,7 га (тобто приріст згаданого показника – лише 4%). Водночас величина фінансових ресурсів на створення і вирощування плантацій стрімко зростає (на 78%), до рівня 5,7 млн грн (у 2016 р. – 3,2 млн грн).

Конкурентоспроможність лісової галузі повинна оцінюватися комплексно за широким спектром різних видів діяльності та предметів праці лісогосподарських підприємств (деревина, другорядні лісові ресурси, побічне користування лісом, мисливське та рекреаційно-оздоровче господарство, продукція лісопереробки тощо). Оскільки унікальні особливості природно-ресурсного та відповідно виробничо-технічного відтворення лісоресурсного потенціалу (в тому числі й модернізація лісогосподарської інфраструктури) передбачають формування об'єктивної бази наявного лісового ресурсу по всій території країни, важливого значення набувають процеси у лісовпорядкуванні та проектно-вишукувальних роботах (інформаційне забезпечення конкурентоспроможності). Варто зауважити, що за даними Державного агентства лісових ресурсів України в структурі витрат на лісовпорядкування та проектно-вишукувальні роботи у 2018 р. найбільша частка припадала на фінансування базового лісовпорядкування – 67%; меншу частку становили витрати на безперервне лісовпорядкування – 13%; потім витрати на моніторинг, інвентаризацію, облік та сертифікацію лісів – 6%; на проектно-

вишукувальні роботи – 1% та інші витрати – 13%.

Таким чином, не враховуючи витрати на проведення рубок догляду і формування лісу, лісорозведення та лісовідновлення, надано перелік основних факторів (показників) капіталізації, які зумовлюють підвищення (зниження) конкурентоспроможності лісового сектору економіки. Водночас, за наведеними розрахунками, величина загального обсягу реалізації продукції, робіт і послуг зросла на 10% за період дослідження, що не дає підстав для оптимістичного сценарію розвитку лісової галузі. Підґрунтям такої тенденції стали ріст цін на лісову продукцію, товари і послуги, підвищення мінімальної заробітної плати, а не впровадження продуктивних чи процесних інновацій.

Висновки. У процесі дослідження визначено та обґрунтовано систему показників капіталізації лісової галузі як чинника підвищення її конкурентоспроможності. Підсумовуючи, відзначимо, що в цілому за наданими показниками спостерігається позитивна висхідна динаміка підвищення капіталізації лісового сектору економіки (окрім величини капітального будівництва об'єктів лісогосподарського, екологічного і соціального призначення та протяжності побудованих лісових доріг у натуральних одиницях), але для визначення комплексного рівня конкурентоспроможності слід впроваджувати додаткові показники, особливо інтегрального характеру. В перспективі необхідно дослідити такі відносні показники конкурентоспроможності як частка лісогосподарської галузі у загальній величині внутрішнього валового продукту регіону, частка суб'єктів господарювання лісового сектору економіки в загальній величині відрахувань у бюджетні та позабюджетні фонди, частка працюючих у регіоні, зайнятих у лісовому господарстві тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Сундук А. М., Шашула Л. О. Капіталізація природних ресурсів як фактор розвитку фінансової системи України. *Проблеми розвитку малих відкритих економік : матеріали виступів Всеукраїнського форуму з проблем міжнародних економічних відносин (в онлайн форматі)*, м. Житомир. 18 квітня 2018 р., Житомир : ЖДТУ. С. 136-138.
2. Хвесик М., Сундук А. Економіка і природні ресурси: можлива взаємодія. URL : <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/ekonomika-i-prirodni-resursi-mozhliva-vzayemodiya/>.
3. Бистряков І. К. Територіальний природно-ресурсний капітал у забезпеченні конкурентоспроможності економіки України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. № 3(107). С. 200- 209.

References

1. Sunduk, A.M. & Shashula, L.O. (2018). Kapitalizatsiia pryrodnykh resursiv yak faktor rozvytku finansovoi systemy Ukrainy [Capitalization of natural resources as a factor in the development of the financial system of Ukraine]. *Problemy rozvytku malykh vidkrytykh ekonomik* (pp. 136-138). Zhytomyr: ZHDTU [In Ukrainian].
2. Khvesyk, M. & Sunduk, A. Ekonomika i pryodni resursy: mozhyva vzaiemodiia [Economy and natural resources: possible interaction]. Retrieved from: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/ekonomika-i-prirodni-resursi-mozhliva-vzayemodiya/> [In Ukrainian].

4. Дубас Р. Г. Оценка возможностей капитализации лесохозяйственной деятельности в Украине на основе матрично-параметрических представлений. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 7. С. 69-75.

5. Capitalizing on Natural Resources: New Dynamics in Financial Markets. *The Sustainability Forum Zurich*. Zurich. 2008. 39 p.

6. Капіталізація природних ресурсів : монографія / за заг. ред. д.е.н., проф., акад. НААН М. А. Хвесика. Київ : ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. 268 с.

7. Соколенко С. І. Підвищення конкурентноздатності економіки областей заходу та півдня України на основі формування нових виробничих систем (кластерів) Київ : Логос, 2005. 238 с.

8. Капіталізація економіки України / [В. М. Геєць, А. А. Гриценко та ін.]; під ред. В. М. Гейця. Київ : Ін-т екон. та прогноз., 2007. 220 с.

9. Бистряков І., Пилипів В., Луців О. Капіталізація природних ресурсів: механізми залучення інвестицій у сталий розвиток. *Економіст*. 2013. № 10. С. 38-41.

10. Бегма Ю. С. Капитал и оценка его стоимости в современной экономике. *Вестник Российского государственного гуманитарного университета*. 2010. № 6. С. 167-177.

3. Bystriakov, I.K. (2014). Terytorialnyi pryrodno-resursnyi kapital u zabezpechenni konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrainy [Territorial natural resource capital in ensuring the competitiveness of Ukraine's economy]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, 3(107), pp. 200- 209 [In Ukrainian].

4. Dubas, R.G. (2014). Ocenka vozmozhnostej kapitalizacii lesohozhajstvennoj dejatel'nosti v Ukraine na osnove matrichno-parametricheskikh predstavlenij [Assessment of opportunities for capitalization of forestry activities in Ukraine based on matrix-parametric representations]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, 7, pp. 69-75 [In Russian].

5. Capitalizing on Natural Resources : New Dynamics in Financial Markets (2008). *The Sustainability Forum Zurich*. Zurich [In English].

6. Khvesyk, M.A. (2014). Kapitalizatsiia pryrodnykh resursiv : monohrafiia [Capitalization of natural resources : monograph]. Kyiv : DU IEPSSR NAN Ukrainy [In Ukrainian].

7. Sokolenko, S.I. (2005). Pidvyshchennia konkurentnozdatnosti ekonomiky oblastei zachodu ta pivdnia Ukrainy na osnovi formuvannia novykh vyrobnychykh system (klasteriv) [Increasing the competitiveness of the economy of the west and south regions of Ukraine on the basis of the formation of new production systems (clusters)]. Kyiv : Lohos [In Ukrainian].

8. Heiets, V.M., Hrytsenko, A.A., et al. (2007). Kapitalizatsiia ekonomiky Ukrainy [Capitalization of Ukraine's economy]. V.M. Heits (Ed.). Kyiv : Ін-т екон. та прогноз. [In Ukrainian].

9. Bystriakov, I., Pylypiv, V. & Lutsiv, O. (2013). Kapitalizatsiia pryrodnykh resursiv: mekhanizmy zaluchennia investytsii u stalyi rozvytok [Capitalization of natural resources: mechanisms for attracting investment in sustainable development]. *Ekonomist*, 10, pp. 38-41 [In Ukrainian].

10. Begma, Ju.S. (2010). Kapital i ocenka ego stoimosti v sovremennoj jekonomike [Capital and the assessment of its value in the modern economy]. *Vestnik Rossijskogo gosudarstvennogo humanitarnogo universiteta*, 6, pp. 167-177 [In Russian].

Nesterenko S. S. Capitalization as a factor in increasing the competitiveness of the forest industry

The purpose of the article is to define and substantiate the system of indicators of the forest industry capitalization as a factor in increasing its competitiveness.

Research methods. Empirical method (for estimating the indicators of the level of capitalization of the forestry complex in the dynamics), synthesis (problems and directions of increasing the capitalization of the forest industry), abstract-logical (theoretical generalizations and formulation of conclusions) are used.

Research results. The features of forestry activities are disclosed and the classification of forest industry entities is given depending on regional characteristics, in particular, the forest resource potential on them and their geographical location. Ways are proposed regarding the possibility of increasing the level of capitalization (as a factor in increasing competitiveness) of the forest industry by introducing a number of organizational, technical and managerial innovations, including diversification of activities, priority areas of cooperation with local governments and with subjects of the agro-industrial complex.

Scientific novelty. The conclusions about the features of the investment attractiveness of the forestry industry as a necessary factor in increasing the level of capitalization were further developed, and positive and negative trends were generalized in the context of the prospects for increasing the level of capitalization of the forestry complex. For this, the system of indicators of forestry capitalization has been identified and studied, and the calculation of each of them in dynamics has been provided.

Practical significance. The necessity of applying relative criteria for diagnosing the competitiveness of the forestry sector of the economy has been established. Proposals for a list of relevant criteria have been made. Tabl.: 1. Refs.:10.

Keywords: forestry; capitalization; indicator; forest resources; competitiveness; infrastructure.

Nesterenko Svitlana Serhiivna - candidate of economic sciences, associate professor (docent), director of the Institute of Economics and Management, Open International University of Human Development "Ukraine" (23, Lvivska St., Kyiv, 03115)

E-mail: svetlananesterenko@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9090-3470>

Нестеренко С. С. Капитализация как фактор повышения конкурентоспособности лесной отрасли

Цель статьи - определить и обосновать систему показателей капитализации лесной отрасли как фактора повышения ее конкурентоспособности.

Методика исследования. Используются эмпирический метод (по оценке показателей уровня капитализации лесохозяйственного комплекса в динамике), синтеза (определены проблемы и направления повышения капитализации лесной отрасли), абстрактно-логический (теоретические обобщения и формулирование выводов).

Результаты исследования. Раскрыты особенности лесохозяйственной деятельности и приведена классификация субъектов лесной отрасли в зависимости от региональных особенностей, в частности, лесоресурсного потенциала на них и географического месторасположения. Предложены пути относительно возможности повышения уровня капитализации (как фактора роста конкурентоспособности) лесной отрасли посредством внедрения ряда организационно-

технічних і управлінських новацій, среди которых диверсифікація видів діяльності, пріоритетні напрямлення співробітництва з органами місцевого самоуправління і суб'єктами агропромислового комплексу.

Елементи наукової новизни. Получили дальнейшее развитие выводы об особенностях инвестиционной привлекательности лесной отрасли как необходимого фактора повышения уровня капитализации, обобщены позитивные и негативные тенденции в контексте перспектив повышения уровня капитализации лесохозяйственного комплекса. Для этого определена и исследована система показателей капитализации лесного хозяйства и предоставлен расчет каждого из них в динамике.

Практическая значимость. Установлена необходимость применения относительных критериев диагностирования конкурентоспособности лесного сектора экономики. Внесены предложения по перечню соответствующих критериев. Табл.: 1. Библиогр.: 10.

Ключевые слова: лесное хозяйство; капитализация; показатель; лесные ресурсы; конкурентоспособность; инфраструктура.

Нестеренко Светлана Сергеевна – кандидат экономических наук, доцент, директор Института экономики и менеджмента, Открытый международный университет развития человека «Украина» (03115, г. Киев, ул. Львовская, 23)

E-mail: svetlananesterenko@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9090-3470>

Стаття надійшла до редакції 05.03.2021 р.

Фахове рецензування: 16.03.2021 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Нестеренко С. С. Капіталізація як фактор підвищення конкурентоспроможності лісової галузі. *Економіка АПК*. 2021. № 3. С. 44 – 50. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202103044>

Nesterenko, S.S. (2021). Kapitalizatsiia yak faktor pidvyshchennia konkurentospromozhnosti lisovoi haluzi [Capitalization as a factor in increasing the competitiveness of the forest industry]. *Ekonomika APK*, 3, pp. 44 – 50 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202103044>

*

УДК 620.925:658.567:631.115.11(477)

JEL Classification: O32; Q16

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202103050>

Н. В. ПРИШЛЯК, кандидатка економічних наук

Оцінка ефективності використання індивідуальних біогазових установок для переробки біовідходів селянських господарств

Мета статті – визначити перспективи впровадження біогазових технологій домогосподарствами України та енергетичні, економічні й екологічні переваги від їх застосування.

Методика дослідження. Використано діалектичні методи пізнання процесів і явищ, аналізу та синтезу – для вивчення сучасного стану накопичення відходів домашніми домогосподарствами; емпіричний – для комплексної оцінки сучасного стану забезпечення домогосподарств; наукової абстракції – для узагальнення результатів, формування висновків і визначення перспектив виробництва біогазу у селянських домогосподарствах в Україні.

Результати дослідження. Проведено аналіз основних характеристик домогосподарств в Україні та визначено передумови організації виробництва біогазу домогосподарствами. За оцінкою доходів і витрат домогосподарств визначено, що витрати на житлово-комунальні послуги мають тенденцію до зростання. Крім того, ціни на природний газ для населення також зростатимуть, таким чином заміна природного газу біогазом власного виробництва набуває особливої актуальності. Проаналізовано потенціал виробництва біогазу з відходів домогосподарств в Україні. Охарактеризовано позитивні економічні та екологічні фактори будівництва індивідуальних біогазових установок для жителів сільських територій. Запропоновано ряд заходів щодо сприяння будівництву індивідуальних біогазових установок. Визначено позитивні ефекти від утилізації відходів і стічних вод. Сформовано пропозиції щодо розвитку індивідуальних біогазових установок в Україні.

© Н. В. Пришляк, 2021